

การแต่งห้อง

คำนำ

หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นด้วยความศรัทธาในศิลปะประจำถิ่น ความประทับใจในศิลปะแขนงนี้ งานแหง
หยวกเป็นที่ไม่ค่อยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานอันเนื่องมาจากวัสดุที่ใช้ไม่คงทนไม่เหมือนงานศิลปะแขนงอื่น ๆ ที่
แม้ไม่มีการบันทึกก็ยังมีร่องรอยให้ศึกษาค้นคว้ากันได้ ผู้เขียนได้ผ่านประสบการณ์ในการแหงหยวกในการเรียน
การสอนช่างศิลปะไทยโบราณที่ศูนย์พัฒนาอาชีพจังหวัดสงขลา “ศรีเกียรติพัฒนา” ร่วม 5 ปี และทั้งครูและ
นักศึกษาของศูนย์แห่งนี้ได้ก่อตั้งกลุ่ม ร่องลายไทย ขึ้นและพยายามที่จะถ่ายทอด สืบสานงานศิลปะแขนงนี้
กระทั่งปัจจุบัน จึงใคร่ขอขอบคุณ ครูดำรง ชิวสาโร ครูอรุณ แก้วสัตตยา ครูอวบ มาร์กซ์ และครูสุธรรม
ตันสุขเกษม ที่ได้ช่วยจรรโลงงานนี้ไว้ นอกจากนี้ขอขอบคุณ พรรณี ปัญญาสวัสดิ์ ที่เอื้อเฟื้อหยวกกล้วยตานีใน
การผลิตสื่อวีดิทัศน์ และขอกราบขอพระคุณบรมครูช่างทั้งหลายในสมัยโบราณที่ช่วยกันคิดงานศิลปะแขนงนี้ไว้
ให้ลูกหลานได้ภาคภูมิใจ

ทวิช ปรีศวรงค์

ปรีดี นวลประดิษฐ์

ความเป็นมาและการใช้งาน

ปัจจุบันภูมิปัญญาไทยที่เคยสั่งสมกันมาช้านานบางอย่างก็เริ่มสูญหายไปไม่มีการสืบทอด ที่เป็นอย่างนั้น
เพราะขาดการเอาใจใส่ไม่มีความทำนุรักษา ที่สำคัญคือ ขาดการสืบทอด งานแหงหยวกก็เป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่เข้า
ข่ายจะสูญหายได้ ศิลปะการแหงหยวกในจังหวัดสงขลา อาจมีข้อแตกต่างไปจากภาคกลางบ้างในแง่ของการใช้
งาน ซึ่งในส่วนกลางหรือพิธีหลวงมักมีข้อจำกัดอยู่มาก นี่ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเรียนรู้น้อยลง ใน
ส่วนของจังหวัดสงขลา ศิลปะการแหงหยวกยังคงมีการใช้อยู่บ้าน แต่ก็ซีกจะน้อยลง งานที่ยังใช้อยู่ก็มี เช่น งาน
เผาศพ งานรดน้ำ ดำหัวผู้ใหญ่ งานเรือพระ งานแห่ขบวนต่าง ๆ ในส่วนของช่างก็ลดลงไป ที่ชำนาญ ๆ จริง ๆ มี
ไม่กี่คน ส่วนใหญ่จะอยู่ในคาบสมุทรสทิงพระ เช่น สิงหนคร หาดใหญ่ สทิงพระ ควนเนียง รัตภูมิ อ.เมือง
ซึ่งพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะงานศพยังคงมีใช้กันอยู่บ้าน ศูนย์พัฒนาอาชีพจังหวัดสงขลา เคยสอนช่างแหงหยวก
ออกไปหลายคนและคนพวกนี้อายุยังน้อยอยู่คงสืบทอดไปได้อีกหลายปี และน่าจะนำการแหงหยวกมาประยุกต์ใช้
ในงานอื่น ๆ ให้ได้หลากหลายขึ้น ก็จะเป็นการดีเพื่อให้ช่างเหล่านี้ได้มีรายได้กับงานชนิดนี้ต่อไป

ศิลปะการแหงหยวก เป็นงานที่ใช้เวลาน้อยในการทำเนื่องจากวัสดุที่ใช้ทำคือ หยวกกล้วย ซึ่งเป็นของไม่
มีค่าด้วยราคาและไม่คงทนถาวร ระยะเวลาใช้งานสั้น แม้อายุจะไม่วิบัติระการตา การออกแบบ การขัด
ช่องไฟ หากเป็นไปอย่างถูกต้อง ก็สามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้พบเห็นได้ ลวดลายเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่
พิสดาร ไม่ละเอียดมากนัก งานแหงหยวกโดยเฉพาะจังหวัดสงขลา ยังมีการใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ อยู่บ้าง การ
ตกแต่งธรรมวาสน์ การตกแต่งเมรุสำหรับเผาศพ งานตกแต่งเบญจาสำหรับรดน้ำดำหัวพระ หรือผู้อาวุโส งาน
แห่เรือพระ ซึ่งดูจากที่กล่าวหรือที่พบเห็นมาทั้งหมดนี้เป็นสาเหตุทำให้ช่างทำพวกนี้ลดลง

เดิมทีนักแหงหยวกจะเป็น นร. อยู่ในวัดซึ่งเรารู้ว่าวัดเป็นแหล่งวิชาความรู้ที่สะสมศิลปะแขนงต่าง ๆ ไว้
มาจนปัจจุบัน พระที่เคยแหงหยวกเป็นลดลงเหลือน้อยมาก ศิลปะชนิดนี้จึงเล็ดลอดออกมาถึงชาวบ้าน งานแหง
หยวกสมัยก่อนเป็นงานที่ทำให้ฟรี ๆ ไม่มีค่าแรง ทำด้วยศรัทธามากกว่า พอมาถึงยุคนี้บทบาทการแหงหยวกไม่
สามารถสร้างรายได้จากงานได้

ลายไทยเบื้องต้นเกี่ยวกับงานแทงหยวก

ลายไทยเบื้องต้นสำหรับผู้สนใจศึกษางานแทงหยวก นั้นเป็นลวดลายที่ค่อนข้างไม่ยาก แต่ต้องจดจำเป็นพิเศษเพราะการแทงหยวกที่ดีนั้นผู้แทงหยวกจะไม่มีกร่างลายบนหยวกเลยจะใช้มีดแทงหยวกออกมาเป็นลวดลายเลย ผู้จะศึกษาซึ่งจำเป็นต้องเรียนรู้และยึดลวดลายจำให้ขึ้นใจ ลายที่ควรรู้และจำเป็นต้องใช้เสมอมีดังนี้

1) ลายพินปลา หรือพินหนู

เป็นลายเบื้องต้นที่ทุกคนต้องทำเป็นและควรฝึกให้มีความชำนาญ ขนาดของพินประมาณ 2 เซนติเมตร ใช้ในการประกอบกับลายอื่น ๆ เกือบทุกลาย ลายนี้จะใช้มากไม่ว่าจะเป็นลายเสา ลายหน้ากระดาน ฯลฯ ควรฝึกให้ปลายพินอยู่ในแถวตรงและมีซี่พินเท่ากันทุก ๆ ซี่

2) ลายพินสาม

เป็นส่วนประกอบในการทำบังคว่ำหัวหวยและประกอบลายซี่ ๆ จะมีขนาดกว้างยาวชันกว่าพินหนึ่งหรือพินปลา การแทงพินสามจะต้องให้ยอดพินอยู่บนระดับเดียวกันโดยไม่ต้องมีการขีดเส้นกำกับ

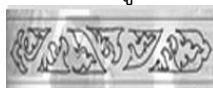
3) ลายพินห้า

ลายพินห้านี้เป็นส่วนประกอบเช่นเดียวกับพินสามใช้แทนกันได้ การแทงพินห้าจะยุ่งยากกว่าพินสามมาก เพราะจะต้องแทงให้แต่ละชุดมีปลายพินแหลม ๆ ถึง 5 พิน และเท่า ๆ กันด้วยดูแล้วจะละเอียดกว่าพินสาม

4) ลายน่องสิงห์

เป็นลายที่ใช้ประกอบกับส่วนที่เป็นลายเสา หากต้องการความสวยงามจะต้องให้มีขนาดเท่ากันโดยประมาณ ไม่ใหญ่บ้างเล็กบ้างและลวดลายจะต้องให้อยู่ในระนาบเดียวกันเหมือนกับลายอื่น ๆ

5) ลายเสา

เป็นลวดลายที่มักจะเป็นลายเครือเถาที่พันกับใบเรือย ๆ จนหมดระยะลาย อาจจะมีการทำภาพสัตว์

เช่น กระรอก ลิง ฯลฯ มาประกอบลาย หรือลายดอกไม้ เช่น ลายดอกพุดตาล เป็นต้น

6) ลายหน้ากระดาน

ที่นิยมก็คือ นำลายเสามาแยกออกจากศูนย์กลางของความยาวไปทั้ง 2 ด้าน

ใบงานที่ 1

ให้ผู้เรียนฝึกเขียนลายพื้นปลาหลาย ๆ ครั้งจนชำนาญบนกระดาษฝึกจนถึง ชั้น 6 และสามารถควบคุมปลายได้เป็นอย่างดี (ควรทำเท่าของจริง)

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานการควบคุมลายพื้นปลาได้
- 2) เพื่อให้มีความชำนาญ สามารถนำไปใช้กับงานแทงหยวกได้

วัสดุอุปกรณ์

- 1) กระดาษ ฟรุ๊ฟ 1 ท่อใหญ่
- 2) ดินสอ 2 B

ใบงานที่ 2

ให้ผู้เรียนเขียนลายพื้นปลาหลาย ๆ ครั้งจนชำนาญ บนกระดาษฟรุ๊ฟ ฝึกจนขึ้นใน (ควรทำเท่าของจริง)

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานในการครอบคลุมขนาดของลายพื้นปลาได้
- 2) เพื่อให้เกิดความชำนาญสามารถนำไปใช้กับงานแทงหยวกได้

ใบงานที่ 3

ให้ผู้เรียนฝึกเขียนลายน่องสิงห์หลาย ๆ ครั้ง จนเขียนได้และมีความชำนาญ (ควรทำเท่าของจริง)

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานสามารถควบคุมการเขียนได้
- 2) เพื่อจะนำไปฝึกแทงหยวกลายน่องสิงห์ต่อไปได้

วัสดุอุปกรณ์

- 1) กระดาษฟรุ๊ฟ
- 2) ดินสอ 2 B

ใบงานที่ 4

ให้ผู้เรียนฝึกเขียนลายเสาหลาย ๆ ครั้งจนชำนาญ (ควรฝึกขนาดเท่าของจริง)

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานสามารถควบคุมขนาดทิศทางของลายได้

2) เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้สำหรับการแทงหยวกได้

วัสดุอุปกรณ์

- 1) กระดาษฟรุ๊ฟ
- 2) ดินสอ 2 B

ใบงานที่ 5

ให้ผู้เรียนฝึกเขียนลวดลายหน้ากระดาษหลาย ๆ ครั้งจนเป็นและมีความชำนาญ

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานในการเขียนลายหน้ากระดาษได้
- 2) เพื่อจะได้นำไปฝึกแทงหยวกในบทต่อไปได้

วัสดุอุปกรณ์

- 1) กระดาษฟรุ๊ฟ
- 2) ดินสอ 2 B

วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ

วัสดุ อุปกรณ์

วัสดุที่ใช้ในการแทงหยวกซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่ได้จากธรรมชาติเกือบทั้งหมด และมีบางอย่างที่ใช้ประกอบให้สวยงามขึ้นที่ทำจากอย่างอื่น เช่น กระดาษ สี เป็นต้น ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดของวัสดุ ดังนี้

1. หยวกกล้วย

ต้นกล้วยที่นิยมใช้ทำการแทงหยวก ได้แก่ หยวกกล้วยตานี หรือทำเป็นคำศัพท์ทางจังหวัดสงขลา ก็จะมีเรียกว่า กล้วยพังลา สาเหตุที่เรียกหยวกกล้วยชนิดนี้เป็นเพราะตัวกาบกล้วยจะให้สีขาวนวล และเมื่อทำการแทงหยวกเป็นลวดลายแล้วจะไม่มีรอยดำหรือน้ำตาลเกิดขึ้น หากไม่มีกล้วยพังลาอาจใช้กล้วยชนิดอื่นก็ได้ แต่ไม่ค่อยนิยมนัก นอกจากนี้หาไม่ได้จริง ๆ อีกประการหนึ่งคือ เมื่อยางกล้วยโดนเสื้อผ้าจะไม่ทำให้เสื้อผ้าสกปรก การเลือกควรเลือกต้นที่อวบอ้วน และมีความยาวเหมาะสมกับขนาดของงานที่ทำ เลือกต้นเฉพาะที่ยังไม่ตกเครือ เพราะกาบกล้วยไม่แข็งและเปราะ หากเลือกที่ตกเครือแล้วกาบกล้วยจะแข็งและเปราะแตกหักง่ายและเมื่อทำการแทงหยวกจะเมื่อยมือมากกว่ากล้วยที่ยังไม่ตกเครือ การขนย้ายควรทำด้วยความระมัดระวังไม่ให้ชำเพราะทำให้ไม่สวยงามเมื่อแทงลวดลายออกมา หากต้องการใช้หยวกกล้วย หาได้ใกล้ ๆ ควรตัดใหม่จะดีกว่า หยวกกล้วยที่ตัดมาทิ้งไว้นาน ๆ เน่าถ้าจำเป็นควรพรมน้ำไว้หรือแช่น้ำเลยก็ได้โดยการตั้งให้ส่วนโคนอยู่ในน้ำก็จะช่วยให้หยวกกล้วยสดอยู่ได้นาน

2. สี

หากต้องการย้อมสีให้หยวกกล้วยมีสีสั่นขึ้น เพื่อเพิ่มความสวยงามก็อาจใช้สี อาจเป็นสีย้อมผ้า สีผสมอาหาร สีย้อมกระดาษก็ได้ นำสีมาละลายน้ำร้อน แล้วปล่อยให้เย็นใช้แปรงทาลงบนส่วนที่จะทำ ก่อนย้อมก็จะต้องทำการแร่ (การใช้มีดกรีดภายในของหยวกกล้วยเป็นเส้น เล็ก ๆ) เสียก่อน สีที่ใช้อาจเป็นสีแดง สีน้ำเงิน สีเขียว เป็นต้น ในจังหวัดสงขลา เท่าเคยเห็นการย้อมสีมีน้อยมากส่วนใหญ่จะไม่ย้อมสีกัน

3. กระดาษสี

(กระดาษอังกฤษ) เป็นกระดาษผิวมัน สีที่นิยมใช้มักเป็นสีแดง สีน้ำเงิน เป็นต้น ที่ใช้ของกระดาษสีคือในสมัยโบราณ กระดาษสีไม่มีเขาจะใช้ใบตองอ่อน ถ้าต้องการให้มีลายเป็นสีเขียวอ่อนหรือสีเขียวแก่ ก็ใช้การกลีบด้าน หากต้องการพื้นสีแดงก็ใช้ใบกระท้อนที่แก่เต็มที่มาใช้รอง การใช้สีสมัยโบราณก็มักขึ้นอยู่กับวัสดุที่มีอยู่รอบ ๆ ตัว เมื่อมีกระดาษสี (กระดาษอังกฤษ) เข้ามาจึงใช้กระดาษสีแทน กระดาษจะมีความมันวาวคล้าย ๆ กระดาษตะกั่วในซองบุหรีแต่จะเป็นสี ๆ สดใสและมันวาว กระดาษประเภทนี้เมื่อโดนน้ำจะไม่ยุ่ย สีไม่ลอก ไม่ยับขึ้น เพราะบางครั้งถ้าการแทงหยวกต้องใช้ปริมาณมาก ๆ อาจต้องนำไปแช่น้ำหรือต้องแช่น้ำตลอดเวลาที่หยวกกล้วยเหี่ยว

4. ตอก

ในจังหวัดสงขลาจะใช้ไม้ไผ่อ่อนที่ชาวบ้านเรียกว่า เพหลด คือ จะเริ่มแตกใบ หรือเพิ่งปลดกาบออก เพราะจะได้ตอกที่มีความอ่อน เหนียว ไม่หักง่ายจนเกินไป สะดวกในการเย็บประกอบลาย ตอกที่ใช้จะยาว ประมาณ 1.50 - 1.80 ม.

วิธีการ คือ นำไม้ไผ่ขนาดพอดีตามที่ต้องการแล้วนำมาตัดให้ได้ขนาด แล้วทำการผ่าเป็นส่วน ๆ โดยแต่ละชิ้นกว้างประมาณ 1 นิ้วแล้วใช้มีดพร้าผ่าหัวของไม้ไผ่แต่ละชิ้นให้ได้ความหนาที่จะใช้ทำตอกให้ลึกประมาณครึ่งปล้องต้องริดตาขอบปล้องออกให้หมดก่อน แล้วหันทางด้านหนาของชิ้นไม้เข้าหาเข้า (ต้องมีอะไรรองรับเข้าด้วย เช่น กางเกง ผ้าถุง เป็นต้น) แล้วดึงด้านปลายและด้านโคนเข้าหาตัวก็จะทำให้ไม้ไผ่แตกเป็นตอกตามความต้องการนอกจากต้องการความอ่อนของไม้ไผ่แล้ว ยังต้องการความแข็งแรงของมันด้วยเหลาปลายให้แหลมพอที่จะทิ่มแทงหยวกได้สะดวก

5. ไม้ตบ

เป็นไม้ไผ่แห้งแก่ที่มีความแข็งแรงใช้สำหรับประกอบลวดลายก่อนเย็บด้วยตอก อันนี้ใช้ตลอดและใช้ได้หลาย ๆ ครั้ง ส่วนปลายควรเหลาให้แหลม

6. ลวดคริปต์

ใช้สำหรับมัดลวดลาย ทางหยวกเข้ากับโครง

7. หมุสลัก

ใช้สำหรับปักให้ส่วนของลวดลายติดกับโครงสร้างใช้เป็นได้เย็บให้มีความกว้างประมาณครึ่ง ซม. ยาวประมาณ 10 ซม. เหลาปลายให้แหลมพอที่จะแทงลงไปบนหยวกได้

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการแทงหยวกมักเป็นเครื่องมือพื้น ๆ ที่มีอยู่ทั่ว ๆ ไปแทบทุกครัวเรือนอยู่แล้ว ยกเว้นมีดแทงหยวกเท่านั้นที่เน้นมีดที่ต้องหาเองและทำขึ้นเป็นพิเศษ

1. มีดแทงหยวก

เป็นเหล็กเนื้อแข็งพิเศษเป็นใบเลื่อยเหล็กนำมาฝนให้เรียวแหลม ยาวประมาณ 10 ซม. (บางครั้งต้องการแทงหยวกที่เดียวให้ได้หยวกทั้งกอก็ต้องหาใบมีดที่ยาวพอที่จะแทงได้หลายอัน โดยมากได้ไม่เกิน 3 - 4 กาบ) ความกว้างของมีดด้านโคนจะกว้างประมาณครึ่งเซนติเมตร แล้วลับคมให้คมทั้ง 2 ด้าน ถ้าคมน้อยไป ความคมชัดของลายจะไม่สวยงาม ควรลับอยู่บ่อย ๆ และควรมีหลาย ๆ อัน เพื่อใช้ในการสับเปลี่ยน ในส่วนของด้ามจะทำให้เข้ากับอุ้งมือของเจ้าของมีด เพราะหากเล็กไปอาจทำให้เมื่อยมือ เจ็บในอุ้งมือ จึงควรทำให้เมื่อกำแล้วถนัดที่สุด รูปแบบอาจแตกต่างกันออกไป แล้วแต่เจ้าของ บางคนถึงกับทำปลอกคลุมใบมีดก็มี

2. เลื่อยถนัดดา

อาจเลือกเลื่อยที่ไม่ค่อยใช้งาน หรือเลิกใช้งานไม่มีความคมมากนักก็ได้ ใช้สำหรับตัดหยวกกล้วยในได้ขนาดตามต้องการ หรือต้องใช้ได้ อาจที่มี 2 ปืน อีกปืนที่มีความคมใช้ตัดไม้ที่ใช้ในการทำโครงสร้าง

3. ตลับเมตร

ใช้สำหรับวัด กำหนดขนาดของหยวกกล้วยและส่วนต่าง ๆ ที่ต้องการทราบขนาดกว้าง - ยาว

4. พร้า

ใช้ในการตัด เหลา ผ่า ตอกไม้ไผ่

5. ขวาน

ใช้ในการตัดผ่าไม้ไผ่ หรืออื่น ๆ

6. มีดปลายแหลม

หรือมีดทำครัวทั่ว ๆ ไปส่วนมากจะเลือกที่มีดสแตนเลส ไม่ค่อยจะเลือกมีดที่ทำจากเหล็กโดนหยวกกล้วยจะทำให้มีดตี และบางส่วนของหยวกกล้วยดำด้วย

7. ค้อนหงอน

ใช้สำหรับทำโครงสร้าง

8. มีดปากนกแก้ว

ใช้สำหรับจับให้หยวกกล้วยเข้ากับโครงสร้างลวดลาย

หากเราดูจากจำพวกเครื่องมือแล้ว จะพบว่าเป็นเครื่องมือที่มีประจำอยู่ตามครัวเรือนเสียส่วนใหญ่ การทำงานแต่ละครั้งหากเราเตรียมเครื่องมือให้พร้อมที่จะใช้งานจะทำให้เราทำงานสะดวกไม่ขัดข้องและบางครั้งอาจเร่งเวลาในการทำงานให้เร็วขึ้นได้

ใบงานที่ 6

ให้นักเรียนลองทบทวนทั้งเครื่องมือ - วัสดุ มีอะไรบ้าง เขียนชื่อลงในช่องตอบ

วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการเตรียมพร้อมในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัสดุที่จำเป็น

1.

เครื่องมือ

1.

2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
6.	6.
7.	7.
8.	8.

(ลองทบทวนแล้วเขียนชื่อเครื่องมือ วัสดุ ลงในช่องว่าง หากนึกไม่ออกให้ทบทวนใหม่อีกครั้ง พร้อมกับนึกถึงหน้าที่และการใช้งานของวัสดุ เครื่องมือและขนาดใช้ด้วย)

การฝึกแทงหยวก

การฝึกแทงหยวก ฟันหนึ่ง หรือฟันปลา

ในการแทงหยวกฟันหนึ่งนั้น ผู้ฝึกจะต้องกำหนดขนาดความยาวของชิ้นงานให้ได้เสียก่อน โดยการวัดจากโครงสร้าง หรือแบบ (หากมี) แล้วเพิ่มความยาวออกไปด้านละประมาณ 1 คืบ แล้วทำการตัดหยวกกล้วยด้วยเลื่อยสันตา ให้ได้ตามขนาด จากนั้น จึงปาดกาบกล้วยออกเป็นชั้น ๆ จนได้เหลือไส้ในของหยวกกล้วยโดยประมาณ เส้นผ่าศูนย์กลาง 3 - 4 นิ้ว หากปอกจนเล็กไปจะนำมาแทงหยวกได้ไม่สวย ตรงส่วนเปลือกนอกของกาบกล้วยก็ให้ปอกจนหมดเปลือกเขียว เลือกที่มีความขาวนวลสวยงาม

วิธีการปอกเปลือกกาบกล้วย

มือซ้ายใช้หัวแม่มือข้างกาบบนสุดออก ใช้มือขวาสอดเข้าไปใต้กาบแล้วดันมือไปข้างหน้า กาบกล้วยก็จะหลุดออกมา หลังจากได้กาบกล้วยแล้วให้วางไว้ในที่ร่มไม่ให้โดนแดดเพราะจะทำให้กาบกล้วยเหี่ยวเฉาได้ จากนั้นใช้สายตาแบ่งครึ่งกาบกล้วยออกเป็น 2 ส่วน เท่ากัน

การจัดมัดถ้าถนัดขวาให้ด้ามมีดอยู่ในอุ้งมือใช้นิ้วชี้เหยียด แนบไปกับด้ามมีดตลอดไปจนถึงใบมีด (ส่วนใบใช้นิ้วชี้ทาไปประมาณ 1 นิ้ว) การแทงหยวกจะใช้ส่วนของข้อมือเยอะเพราะฉะนั้นเมื่อกำด้ามมีดแล้ว การหมุนข้อมือต้องไม่ขัด

เส้นประ

คือ เส้นตรงที่ใช้แบ่งกบกล้วยเป็น 2 ส่วน แล้วปักมีดแทงสลัไปมา จากแนวกลางไปด้านบน 1 ซม. และหมุนข้อมือแทงสลัมาด้านล่าง ทำเส้นแบ่งกลางอีก 1 ซม. ต้องทำให้เท่า ๆ กันและเป็นแนวตรง จะได้เป็น ฟันหนึ่งหรือฟันปลาที่สวยงาม แทงมีดให้ตลอดตามแนวของหยวกกล้วย แล้วค่อยแบ่งกบกล้วยตามแนวที่ใช้มีดแทงก็จะได้ฟันปลา 2 ชั้น

ใบงานที่ 7

ฝึกการแทงหยวกฟันหนึ่งหรือฟันสาม จนชำนาญตามขั้นตอนที่กล่าวมา ทำหลาย ๆ ครั้ง จนมั่นใจ

จุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนฝึกแทงหยวกฟันปลาได้อย่างชำนาญ

วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ

1. หยวกกล้วยตานี (พังลา) ยาว 1 - 2 เมตร
2. มีดแทงหยวก
3. เลื่อย

การแทงหยวกฟันสาม

ฟันสาม เป็นส่วนประกอบที่ต้องใช้ปริมาณมากพอสมควร เพราะแทบทุกชิ้นส่วนมักจะใช้ฟันสาม ประกอบด้วยทุกชิ้น นอกจากส่วนของเสาเท่านั้นที่ใช้น่องสิงห์

วิธีการ

1. ปอกหยวกกล้วยตามที่กล่าวมาแล้ว (หลังจากกำหนดขนาดแล้ว)
2. แบ่งครึ่งหยวกกล้วยออกเป็น 2 ส่วนเท่า ๆ กัน ด้วยสายตาและควรกำหนดให้ แม่นยำเพราะจะทำให้ ยอดฟันเสมอกัน ใช้มือซ้ายจับกบกล้วยให้ถนัดจับให้คงที่อย่าให้เลื่อนไปมา

เมื่อแนวฟันสามตลอดความยาวของหยวกกล้วยแล้วให้จับแยกกาบกล้วยออกเป็น 2 ส่วนก็จะได้กาบกล้วยที่แบ่งเป็นฟันสาม 2 ชั้น

ใบงานที่ 8

ให้ผู้แต่งฝึกแทงหยวกฟันสามตามวิธีการที่กำหนดทำหลาย ๆ ครั้ง จนชำนาญมีความมั่นใจถูกต้อง สวยงาม

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนฝึกแทงหยวกฟันสามได้สวยงามถูกต้องคล่องแคล่ว

วัสดุ เครื่องมือ

1. หยวกกล้วยตานี (พังลา)
2. มีดแทงหยวก
3. เลื่อยลันดา

ฝึกแทงหยวกรูปน้องสิงห์

น้องสิงห์เป็นส่วนประกอบของลายเสาศีรษะส่วนใหญ่ จะไม่ใช้มากนัก ถ้าเป็นส่วนของเสา 4 เสา ก็จะใช้ประมาณ 8 ชั้น ขั้นตอนการปอกหยวกกล้วยก็ทำเหมือนที่กล่าวมาข้างต้นโดยเริ่มจากการจัดขนาดแล้วเผื่อไว้ข้างละ 1 คืบ

วิธีการ

1. แบ่งครึ่งกาบหยวกกล้วยออกเป็น 2 ส่วนเท่า ๆ กันด้วยสายตา
2. กะขนาดจากเส้นแบ่งครึ่งออกไปด้านละ 3.5 เซนติเมตร
3. นึกทบทวนการเขียนลายน้องสิงห์จากบทที่ 2

4. แหวงให้ตลอดความยาวของหยวกกล้วย
5. แยกกาบกล้วยออกเป็น 2 ส่วน ก็จะได้ร่องสิ่ง 2 ชั้น

ลายร่องสิ่งที่จะต้องแหวงหยวกเป็นซีกซ้ายกับซีกขวาเพราะทั้งสองซีกจะกลับด้านกัน

ใบงานที่ 9

ให้ผู้เรียนฝึกแหวงหยวกกล้วยร่องสิ่ง (พยายามนึกถึงลายร่องสิ่งที่ฝึกเขียนมาจากบทที่ 2 ด้วย)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแหวงหยวกลายร่องสิ่งได้ถูกต้องสวยงาม

วัสดุ เครื่องมือ

1. หยวกกล้วยตานี
2. มีดแหวงหยวก
3. เลื่อย

ฝึกแหวงหยวกลายเสา

ลายเสามีหลายลาย ในที่นี้จะใช้ลายนกเป็นลายที่หยาบ ๆ ไม่ละเอียดมาก ลักษณะเป็นลายเครือเถา ลายดอกไม้ ลายรูปสัตว์ต่าง ๆ หรือแม้แต่ลายตัวอักษรก็มี การแหวงลายเสามักจะเป็นลายเฉพาะตัวที่ช่างแต่ละคนจะออกแบบให้วิจิตรพิสดารแค่ไหน

ข้อควรระวัง

1. ลายเสาจะต้องคำนึงถึงส่วนที่ตัวลายจะฝากตัดไว้กับส่วนขอบลาย หากไม่คำนึงถึงบางครั้งทำให้ลายหลุดไปก็ได้ อาจทำให้เสียเวลาในการทำงานก็ได้
2. หากจะต้องใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 2 วันขึ้นไปหรือเมื่อประกอบเสร็จแล้วจำเป็นต้องวางไว้ในที่กลางแจ้ง โดนแดด จะต้องคำนึงถึงการเหี่ยวและหดตัวของหยวกกล้วยด้วย ในกรณีนี้จะต้องแหวงให้ลายตัดช่องไฟ คือ ช่องไฟจะเล็กลงและตัวลายจะโตขึ้น เมื่อใช้งานไประยะหนึ่งเมื่อหยวกกล้วยหดตัวลงลายจะพอดีพร้อมกับเสร็จพิธี หากเรากะช่องไฟให้พอดีหรือโตไปสักนิดเมื่อถึงเวลาที่หยวกกล้วยหดตัวจะดูลายไม่สวยเพราะช่องไฟจะโตมากไป
3. หากเกิดเหตุดังกล่าวนี้อาจจะต้องปิดพินน้ำเลี้ยงไว้ก็ได้

วิธีการ

1. ปอกกาบกล้วยตานีตามขั้นตอนตัดและกำหนดความยาว
2. ใช้สายตาแบ่งกาบกล้วยออกเป็น 4 ส่วน เป็นแนวเส้นตรง

ส่วนที่ 1 และส่วนที่ 4 เป็นขอบประมาณขอบละ 7 เซนติเมตร ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นส่วนที่ใช้ลวดลาย

(การฉลุลายจะไม่มีกร่างลายเพราะฉะนั้นจะต้องจำลายให้ขึ้นใจและคล่องมือ รัชติศทาง ผู้ที่สามารถทำให้ขนาดนี้ถือว่าเริ่มเป็นแล้ว แต่มีบางคนที่เขาจะฉลุลายต้นแบบไว้ในกระดาษแข็ง เมื่อฉลุลายก็นำมาทาบแล้วลอกลายตามช่องที่ฉลุไว้ แต่ก็ยังยุ่งยากเพราะขนาดของโครงสร้างจะไม่เท่ากัน)

ใบงานที่ 10

ให้ผู้เรียนฝึกแทงหยวกลายเส้า หลาย ๆ ครั้งจนชำนาญคล่องมือ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนฝึกแทงลายเส้าได้จนชำนาญ

เครื่องมือ วัสดุ

1. หยวกกล้วยตานี
2. มีดแทงหยวก
3. เลื่อย
4. ตลับเมตร

ข้อควรจำ

1. ต้องรวบให้มีดแทงหยวกตั้งฉากกับตัวหยวก
2. ระวังการแตกหรือฉีกขาดของลาย
3. นั่งหรือยืนให้ถนัด
4. ต้องให้ลายอยู่ในกรอบที่กำหนดไว้

ฝึกแทงหยวกลายหน้ากระดาน

ลายหน้ากระดานส่วนใหญ่จะทำพร้อม ๆ กับลายเส้า แต่เมื่อจะใช้ จะใช้ในแนวนอน เพราะฉะนั้นลายจึงมักแบ่งออกเป็น 2 ส่วน และแทงลายออกจากกึ่งกลางของหยวก มีขั้นตอนดังนี้

1. ตัดหยวกกล้วยตานีปอกเปลือกตามขนาดของโครงสร้างและเหลือส่วนปลายและโคนไว้ด้านละ 1 คืบ
2. ใช้วิธีการแบ่งลายตามการแทงลายเส้า
3. วัดทาบกึ่งกลางของชิ้นงาน
4. แทงหยวกออกทางซ้ายมือหรือขวามือก็ได้

5. เริ่มจาก กระฉัง

ใบงานที่ 11

ฝึกแทงหยวกลายหน้ากระดาน หลาย ๆ ครั้ง จนคิดว่าชำนาญและขึ้นใจคล่องมือ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแทงหยวกลายหน้ากระดานได้

เครื่องมือ วัสดุ

1. หยวกกล้วยตานี (พังลา)
2. มีดแทงหยวก
3. เลื่อย
4. ตลับเมตร

การประกอบลาย

การประกอบลาย คือ การนำหยวกกล้วยที่ฉลุลายไว้เสร็จแล้วมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นลายเสาหรือลายหน้ากระดาน ซึ่งการประกอบทั้งลายเสาและลายหน้ากระดานทำเหมือน ๆ กัน เพียงแต่ลายเสาส่วนนอกสุดทั้ง 2 ข้างคือน่องสิ่งส่วนลายหน้ากระดานจะเป็นลายฟันสาม ซึ่งที่นี้จะพูดถึงวิธีการประกอบลายหน้ากระดาน

การประกอบลายหน้ากระดาน

ส่วนประกอบของลายหน้ากระดาน มีดังนี้ (นับจากซ้ายไปขวา)

ฟันสามอันที่ 1 ฟันสามอันที่ 2 ทั้ง 2 อันนี้จะต้องเหลื่อมกันดังภาพ

ขั้นตอนต่อไปคือนำลายมาเรียงให้ได้ตามลำดับ แล้วใช้ไม้ตบเสียบร้อยทุกส่วนจัดให้เข้าที่ ดูจึงหะความสวยงาม แล้วพลิกทางด้านใต้ขึ้น

ตอกรอบให้ทุกชั้นติดกัน ส่วนปลายยกให้สอดสลับเข้าไปใต้ตอกแล้วดึงให้แน่นทำทั้ง 2 ด้าน

เมื่อเย็บตอกเสร็จให้ถอดไม้ตั๋บบอกลายหน้ากระดานก็สามารถเกาะติดต่อกันได้แน่น ถ้ายังไม่ประกอบเข้ากับโครงสร้างของสถานที่ก็ให้นำไปแช่น้ำรอประกอบเข้ากับโครงสร้าง

ขั้นตอนการประกอบลายเสา ที่แตกต่างกันออกไปจากลายหน้ากระดานคือ ส่วนนอกสุดทั้ง 2 ข้าง ที่เป็นร่องสิงห์เท่านั้น

การเย็บร้อยด้วยตอกทำเป็นเหมือนกับการเย็บร้อยลายหน้ากระดาน

ข้อควรคำนึง ฟันปลา น่องสิงห์ ฟันสาม ทำมาจากต้นกล้วยซึ่งทั่ว ๆ ไปแล้วส่วนโคนจะโตกว่าส่วนปลาย น่องสิงห์ ฟันสาม ฟันปลา หากเป็นไปได้ควรสลับข้างกันหันด้านโคนไปด้านบนบ้างก็จะเป็นการปรับให้ขนาดของลายโตเท่า ๆ กันโดยประมาณ

ใบงานที่ 12

ฝึกประกอบลายหน้ากระดานและลายเสา ทำหลาย ๆ ครั้งจนชำนาญรู้จังหวะและเย็บร้อยประกอบลายได้มั่นคง
วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนฝึกประกอบลายได้ถูกต้องและสวยงาม

วัสดุ เครื่องมือ

1. มีดปลายแหลม
2. ไม้ตັบ
3. ตอก
4. กระดาษสี (อังกฤษ)
5. หยวกกล้วยตานีที่ฉลุสายเรียบร้อยแล้ว
 - ลายหน้ากระดาน
 - ลายเสา
 - ลายน่องสิงห์
 - ลายพินสาม

ฝึกประกอบส่วนทาบเข้ากับ โครงสร้าง

การประกอบลายที่เย็บร้อยไว้แล้วเข้ากับโครงสร้างซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการทำงาน เพื่อความสะดวกในการประกอบ ซึ่งไม่ยุ่งยากและง่ายต่อการยึดตรึงตัวลายเข้ากับโครงสร้าง มีวิธีการดังนี้

ขั้นที่ 1 ผ่าส่วนไส้ของหยวกกล้วยที่เหลือจากการปกเอาส่วนนอกไปแทงหยวกเป็นลาย แล้วส่วนที่เหลือจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 เซนติเมตร ผ่าครึ่งออกเป็น 2 ส่วน

ขั้นที่ 2 นำหยวกกล้วยที่ผ่าออกเป็น 2 ซีกไปประกอบเข้ากับโครงสร้างในส่วนที่เป็นเหลี่ยมให้ตัด 45 องศา ประกอบให้หมดทุกตำแหน่งที่จะประกอบกัน

ขั้นที่ 3 นำลายฉลุที่ประกอบไว้เสร็จแล้วเย็บลายหน้ากระดานนำมาประกอบเข้ากับไส้ของหยวกกล้วยที่ผูกติดไว้กับโครงสร้างและให้ใช้หมุดไม้ไผ่ที่เตรียมไว้

ประกอบทุกชิ้นส่วนจนเสร็จสมบูรณ์ ก็จะไดงานแหงหยวกที่สมบูรณแบบ ในบางครั้งเราตองอาศัยฝ้าปิดบังโครงสร้างไม้เพื่อไม้ให้มองเห็นโครงสร้าง ส่วนใหญ่จะใช้สีฝ้าที่ตัดกับสีของหยวก เช่น ฝ้าสีแดง ฝ้าสีน้ำเงิน เป็นต้น ก็จะทำให้ข้บลายของหยวกเด่นชัดและสวยงามข้้น

ใบงานที่ 13

ฝึกประกอบลายเข้ากับโครงสร้าง ตามวิธีการจนมีความเข้าใจและทำได้

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประกอบลายแหงหยวกเข้ากับโครงสร้างได้

เครื่องมือ วัสดุ

1. ลายฉลุที่ประกอบลายเสร็จแล้ว
2. มีดปลายแหลม
3. คีมปากนกแก้ว
4. ลวดก่อสร้าง
5. ไม้หมุดไม้ไผ่

ข้อควรคำนึง

ก่อนตัดต่อควรวัดขนาดหรือคานให้พอดี ก่อนตัดต้องแนใจเพราะถ้าผิดจะต้องทำใหม่เสียเวลามาก

ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการเรียนรู้มีใ้ใช้เวลาตามหลักสูตร ผู้สนใจจริง ๆ จะต้องฝึกฝนเป็นพิเศษทุกชั้นตอนจนชำนาญ จึงจะเรียกว่าแหงหยวกได้เต็มปาก สิ่งเหล่านี้เป็นศิลปะไทยที่ควรทะนุบำรุงรักษาสืบทอดไว้ให้ลูกหลานของเราได้เรียนรู้ในโอกาสข้างหน้า

ดังหลวงวิจิตรวาทการ ได้กล่าวไว้ให้เห็นถึงความสำคัญของการธำรงรักษาศิลปะของชาติไว้ดังนี้

“ศิลปะกรรมแห่งชาติของเรา ถ้าปล่อยให้ทรุดโทรมไป เราก็ขาดลักษณะสำคัญแห่งชาติไป การละทิ้งศิลปะกรรมแห่งชาติไปรับเอาของชาติต่างด้าวเข้ามาอย่างเต็มที่นั้นแทนที่จะทำให้เราได้รับความนิยมนับถือของต่างชาติ กลับจะทำให้ได้รับความดูหมิ่นในฐานะเป็นมนุษย์ไม่มีชาติ”

การประเมินราคาในยุคปัจจุบันนี้ซึ่งต้องมีค่าใช้จ่าย ส่วนใหญ่ผู้ว่าจ้างจะต้องเตรียมวัสดุต่าง ๆ ไว้พร้อมในส่วนของค่าฝีมืออันถ้าเป็นงานธรรมดาไม่ใหญ่มากนัก จะคิดเป็นข้้น ๆ ละประมาณ 2,000 บาท ถ้าเป็นงานใหญ่จะต้องตกลงราคากันตามความพอใจของทั้ง 2 ฝ่าย อีกอย่างงานแหงหยวกนอกจากจะใ้ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ แล้ว หากจะนำไปประยุกต์ใ้กับงานอื่น ๆ ได้ก็จะช่วยธำรงรักษางานจำพวกนี้ไว้ เช่น การนำไปประยุกต์ใ้ใช้ในโรงแรมหรู ๆ เช่น นำไปประกอบในการจัดที่ว่างจานผลไม้ หรือทำข้่มประตูทางเข้างาน เหล่านี้เป็นต้น

ครูช่างแทงหยวกภูมิปัญญาไทย

นายอรุณ แก้วสัตตยา

ศิลปินดีเด่น จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2543 บ้านนาหลา ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โทรศัพท์ 0-1969-2457

นายดำรง ชีวสารโ

84 ม.3 ตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 90280 กลุ่มร่องลายไทย “อยากให้สังคมได้รับรู้และไม่ทอดทิ้งภูมิปัญญาของบรรพชนและไม่ถูกคุกคาม”

นายสุธรรม ต้นสุขเกษม

55/1 ม.2 ตำบลรัตภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา 0-6289-6434 “นำงานแทงหยวกไปช่วยเหลือสังคม เช่น งานแห่เทียนพรรษา งานชักพระ งานศพ อยากสืบสานให้งานแทงหยวกคงอยู่ต่อไป”

นายอวบ มาร์ักษ์

152 ม.5 ตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง 0-7464-1386 , 0-1092-8606 “ได้เห็นถึง
ความสามารถของคนสมัยก่อนที่มีความสามารถในการนำเอาวัสดุ
อุปกรณ์จากธรรมชาติมาผลิตเป็นผลงานที่มีความประณีตและสวยงาม”

โครงการส่งเสริมภูมิปัญญาไทย

การแทงหยวก

คณะกรรมการที่ปรึกษา

นายวินัย ไชยทอง

ผอ.กศน.จังหวัดสงขลา

นายประภาส หนูเรือง

รอง ผอ.กศน.จังหวัดสงขลา

นางพรรณนิภา โสทธิพันธ์

ผู้บริหารศูนย์พัฒนาอาชีพจังหวัดสงขลา"ศรีเกียรติพัฒนา"

คณะกรรมการดำเนินงาน

นายทวิช ปริตวงค์

นายปรีดี นวลประดิษฐ์

นางสมจิต คาระวี

ผู้เขียน

นายอวบ มาร์ักษ์

นายทวิช ปริตวงค์

ผู้จัดทำ e-book

นายวินัย ทองนิลภักดิ์

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคใต้